

RÁCZ JÁNOS

ADALÉKOK AZ AMERIKAI MAGYAR EMIGRÁCIÓ ÉS A SZENT KORONA HAZATÉRÉSÉNEK TÖRTÉNETÉHEZ

AZ MSZMP EMIGRÁCIÓS POLITIKÁJÁRÓL

Az 1944, 1945 utáni magyar emigrációt számtalan politikai kérdés közül, Kádár János megítélése és a nevét viselő korszak értékelése osztotta meg leginkább. Kádár és a Szent Korona 1978. januári hazatérése különösen az Egyesült Államokban élő magyarság soraiban okozott zűrzavart, jóllehet az emigráció soraiban tapasztalható békétlenséget nemcsak a washingtoni politika, hanem az „új” magyarországi rendszerről érkező tapasztalatok és hírek is hozzájárultak. Ez utóbbi azt is jelentette, hogy 1977 végén – a koronaékszerek hazatérése ürügyén – egy másik kérdést boncoltak, amelyen az emigráció és a Kádár-rezsim viszonya, a külhoni magyarok Kádár János-képe nyugodott. Hiszen a korona hazatérése, a Szent Korona szimbolikája legitímálta az 1956 után létrehozott politikai szerkezetet. Ezért véleményem szerint elengedhetetlen, hogy tisztában legyünk azzal, miképpen is tevékenykedett a korabeli Magyarország vezetése az emigránsok ügyeiben.

Az MSZMP emigrációs politikája – minden egyes vargabetűjével – alkalmas volt arra, hogy elbizonytalanítsa a nyugati világ magyarságát. Néhány száz emberen kívül nem fosztottak meg tömegeket magyar állampolgárságuktól, miközben az sem volt cél, hogy az összes magyar menekült hazatérjen.¹ A kettős kommunikáció mellett 1963-tól lehetőséget biztosítottak arra, hogy hazalátogassanak a kezdetben diszszidensnek, majd távolba szakadt hazafiainknak nevezett egykori 56-os magyar menekültek. Mindez tudatos döntés volt, amely Kádár nyugati legitimációját is erősítette.

Azért ezen utóbbi kérdésben – amely valószínűleg megoszthatta a párt belső köreit is – akadt némi bizonytalanság a budapesti pártközpontból távolabb eső települések pártvezetőségeinél is. Alig tíz évvel az ötvenhatos forradalom után a Nógrád megyei helyi MSZMP vezetés végrehajtó bizottsági ülésén akadt olyan elvtárs, aki felvetette, hogy „egyáltalán van-e rá rendelkezés, lehetőség, hogy ne jöhessenek haza

¹ Lásd részletesebben: SZABÓ Juliet: „... s várja eltévedt fiait is.” Az MSZMP repatriálási és hazalátogatási politikája 1956 és 1963 között. *Múltunk*, 2007/1. 187–213.

az 56-os disszidensek”.² Lakatos József válaszában kifejtette, hogy semmilyen határozat nincs, amely megakadályozná, hogy a forró október és november után elmenekült magyarok hazalátogassanak, feltéve ha befogadó új hazájuk útlevelével rendelkeznek.³ Emiatt az egykori menekültek család- és rokonlátogatásai csak akkor váltak lehetségessé midőn már rendelkeztek a választott hazájuk állampolgárságával. Ebből a szempontból az Egyesült Államokba emigrált magyarságnak előnyösebb helyzete volt, hiszen a megérkezésük után hamarabb megszerezhették az állampolgárságot, miközben azok, akik Svájc mellett döntöttek több mint tíz évet várhattak az útlevelekre, addig be kellett érniük a menekült státusszal együtt járó és azt igazoló dokumentumokkal. Ez utóbbi papírok nem voltak elegendők egy magyarországi villámlátogatáshoz elengedhetetlen vízum beszerzéséhez.

Az MSZMP emigrációs politikája több lábon állt. Hozzá tartoztak a párt emigrációs politikájával foglalkozó PB határozatok az MSZMP KB Agitációs- és Propaganda Bizottságának, a Külföldi Magyarok Önálló Referatúrájának, a Magyarok Világszövetségének [MVSZ] és a külképviseleteknek a tevékenységei. Fokozatosan az Állami Egyházügyi Hivatal révén mindennek szerves célcsoportjaivá váltak a külföldön tevékenykedő magyar egyházak is. Vallási, kulturális és gazdasági kapcsolatok is kiépültek, amelynek szintén fontos részét képezték a külföldi magyarok felé irányuló propagandának. Az emigrációs politika fő irányelvei az MSZMP KB Külügyi Osztályának hatáskörébe tartoztak. Jellemző, hogy manapság is vita van arról, hogy az MVSZ társadalmi szervezet-e? A korszakban jól hangozott, hogy társadalmi szervezetről beszélnek, miközben az MVSZ működéséről több MSZMP PB határozat is született. Nem véletlen, hogy éppen 1956 után nőtt meg az MVSZ és a szervezet folyóiratának a *Magyar Híreknek* a szerepe. Az MVSZ az emigráció feltérképezésével és az IBUSZ szervezésében a célkeresztbe került, rendszerbarátként számon tartott külföldi magyarok hazaszállításában is segédkezett.

Ebben a rendszerben folyamatosan tájékozódtak a fontosabbnak ítélt magyar emigránsok életéről és szervezeteikről, igyekeztek ügynököket elhelyezni különböző intézményeikbe. Gyakorlatilag aszerint differenciálták az emigránsokat, hogy miképpen vélekednek a fennálló magyar állapotokról. Külön figyelemmel kísérték a külföldön élő magyar származású mérnököket, értelmiségieket, katonákat.

Az időnként hazalátogató egykori menekülteknek a helyi rendőrörsön kellett jelentkezniük, ahol tartózkodási helyükről kértek információt. A rendszer szempont-

² Magyar Nemzeti Levéltár (a továbbiakban: MNL), Nógrád Megyei Levéltár, MSZMP Nógrád Megyei Végrehajtó Bizottságának ülései, 1958–1989. (XXXV. 51. c) 266. ó. e. 6. Ld.: Magyar Nemzeti Levéltár, Online Adatbázis. https://library.hungaricana.hu/hu/view/NOGRADMSZMP__1966/?pg=844&layout=s&query=disszidens (letöltve: 2018. november 8.)

³ Uo.

jából veszélyesnek vélt emigránsokat, nemcsak külföldön, hanem Magyarországon is megfigyelték. A hatvanas évek végén immár amerikai állampolgárként a Somogy megyei Igalban családját rendszeresen látogató orvostanhallgató, Varjú László felkeltette a magyar állambiztonság érdeklődését. A szolgálat teóriája szerint, egy Igal közelében található szovjet katonai támaszpont miatt feltételezték, hogy az egykori 56-os emigráns kémkedési szándékokkal érkezett haza.⁴ Ebből semmi sem volt igaz, de a biztonság kedvéért beszervezték Varjú egykori elemi iskolai tanárát is.⁵ Később a megfigyeltet is megpróbálták beszervezni. Egy osztrák gyárból kellett volna ipari titkokat megszereznie. Elkerülendő az újabb állambiztonsági kísérleteket, jó darabig nem is jött haza.

Az emigránsok többsége ebből semmit sem érzékelt. Ismétlődő hazalátogatásaik tovább erősítették azt a hitet, hogy Kádár alapvetően más politikus, mint Rákosi Mátyás; Magyarország nem zárkózott el a nyugati világ elől. Ráadásul befogadó hazáik magyar származású állampolgárait is lassacskán meggyőzte a Kádár-féle emigrációs politika. A csábító hazalátogatás lehetősége mindegyik, a rendszerhez nem ellenségesen viszonyuló egykori menekültnek adott volt. Az amerikai magyar követség mindent megtett annak érdekében, hogy megtalálja azokat a magyar származású és közösségformáló emigránsokat, akiknek a segítségével el tudják fogadtatni Kádár János és az MSZMP hazai politikáját. Ez az egyik lehetőség volt arra, hogy az emigránsokon keresztül megváltoztassák a magyarokat befogadó nyugati országok negatív véleményét is.

Hamza András református lelkészre 1960-ban figyelt fel az Állami Egyházügyi Hivatal.⁶ Nem 56-os emigráns volt; még 1948-ban politikai okokból távozott Magyarországról. Az AEH elnöke, Olt Károly feljegyzése szerint Hamza csak azért tűnt a washingtoni magyar követség számára lojálisnak, mert meg akarta látogatni Magyarországon maradt édesanyját és a fiát.⁷ Az AEH nem támogatta a református lelkész hazatérését. Nem tetszett Oltnak, hogy politikailag ellenséges emigránsok látogassanak haza. Bárkinek a neve szóba került a külföldi magyarság soraiból, a rendszer azonnal és visszamenőlegesen is „beárzta” az addigi tevékenységét, és az alapján ítélte meg az adható kedvezményeket, hogy mit is remélhet viszonzásként az illetőtől. Mindez sikeresen rombolta az amerikai emigráció körében a lehetséges

⁴ Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (a továbbiakban: ÁBTL), 3. 1. 5. – O-15 267. Varjú László anyagai az Egyesült Államok magyar emigrációjával foglalkozó objektumdossziében. 3.

⁵ Uo. 30.

⁶ MNL Országos Levéltár (a továbbiakban: MNL OL), USA, TÜK XIX-J-1-j. (1945–1964) 24. d. 117. tét Hivatalos magyar törekvések akciók, rendezvények, a külföldön élő magyarok megnyerésére, az óhazával fenntartott kapcsolatok erősítésére. Olt Vilmos.

⁷ Uo.

MSZMP-ellenes összefogás alapjait; hiszen annak, aki fent akarta az anyaországgal tartani család és rokonsági kapcsolatait, legalább színleg barátságot kellett színlelnie. Csak az volt a kérdés, hogy azok, akik nem akartak ilyen módon hazalátogatni, megértették-e azokat, akik megkötötték a saját kis kompromisszumaikat.

1962-ben Kecskeméti József az Egyesült Államokban tevékenykedő református lelkész és az Amerikai Református Egyesület vezetőjének segítségével egy 107 tagú turistacsoport érkezett Magyarországra.⁸ A jelentés szerint ez volt a Magyarországra látogató első olyan egyházi csoport, amely ugyan nem hivatalosan, de képviselte az Egyesült Államokban élő magyar protestáns egyházakat.

„A vezetők és a csoport tagjai – állították – pozitív benyomásokat szereztek, mind az általános politikai élet, népünk életszínvonala, mind az egyházi élet szabadsága tekintetében.”⁹ A rendszer irányítói nem elégedtek meg annyival, hogy sikerült a látogatással újabb híveket szerezni a Kádár-rezsim számára az emigráció soraiból. A magyar diplomácia felkereste az amerikai magyar református vezetőket, hogy monitorozzák a csoport véleményét; meggyőződjenek róla, hogy a Budapesten hangoztatott állításaik megegyeznek-e azzal, amit majd az Egyesült Államokban közvetítenek a magyar emigrációnak. Ez azért is fontos volt, mert Kecskeméti Józsefet már az út megszervezése miatt támadta a *Szabadság* című emigráns lap. Kecskeméti büszkén kijelentette, hogy hiába is rágalmazták az újságban, a cáfolatát minden magyar emigráns sajtótermék közölte.¹⁰ Ezek a viták csak azt sugallhatták a magyar emigrációs politikai kitalálóinak: jó nyomon járnak.

Az egykori 56-os menekültek hazatérésének kérdése mindig sokkal jobban foglalkoztatta a magyar politikai vezetést. Kezdetben sokkal több veszélyt szimatoltak egy-egy, a forró ősz után távozott budapesti fiatal hazatérése kapcsán, mint egy 1944/45-ben vagy 1947-ben elmenekült egykori magyar állampolgár magyar fővárosban tervezett látogatásában.

Egy 1963-as jelentés szerint egy új túrát szervezett az előbb már említett Kecskeméti. Ennek kapcsán az alábbiakat közölte a Washingtonban tevékenykedő magyar diplomácia. „A csoport tagjai között lesz néhány 56-os is. Kecskeméti szerint azonban ezeket alaposan megnézik, s csak az esetben fogadják el a jelentkezését, ha biztosítottnak látják, hogy az ilyenek utazása nem kompromittálja szervezetüket. Kecskeméti szerint az amnesztia után az ilyen 56-osok rokonlátogatásának komoly propagandisztikus hatása lesz az emigráció körében.”¹¹

⁸ MNL OL, USA, TÜK XIX-J-1-j. (1945–1964) 24. d. 117. tét. Tájékoztató a hazánkban járt amerikai református lelkészekkel kapcsolatos tapasztalatokról. 1962. október 31. 100.

⁹ Uo.

¹⁰ Uo. Református Egyesület magyarországi látogatása. 1962. november 8. 93.

¹¹ Uo. Hungarian Reformed Federation of America 1963. évi utazás terve. 1963. április 25. 63–64.

Az 56-os fiataloktól kár volt tartani, politikai értelemben a legkevésbé exponálták magukat. Az otthonmaradt rokonok és barátok féltése mellett elegendő indokot szolgáltatott, hogy az elbukott forradalom után új hazát keresők többsége huszonöt év alatti fiatakként, a politizálás helyett elsősorban karriert épített és családot alapított; ez az emigrációs hullám ezért alapvetően más volt, mint az 1944 és 45 utáni, vagy az 1947-ben menekülést választók.

A fentiek alapján jogos lehet az észrevétel, hogy nemcsak az Egyesült Államok kelet-közép-európai politikája és a magyar emigráció soraiban meglévő ellentétek okozták a Szent Korona visszaszolgáltatása miatt keletkezett békétlenséget. Nem közvetlenül, de az MSZMP 1956 után fokozatosan kiépített, külföldi magyarság számára megfogalmazott politikája is hozzájárult ahhoz, hogy 1977. november 4-én, midőn Carter elnök döntése a korona hazatéréséről nyilvánosságra került, az amerikai magyar emigráció – megosztottsága miatt – nem tudta más irányba befolyásolni a washingtoni adminisztrációt. Ráadásul – mivel a Kádár-rezsim nem bélyegezte meg a magyar emigránsokat kollektíven és a jelentős többségüknek engedte az időszakos hazalátogatásukat vagy végleges letelepedésüket – a Carter-adminisztráció joggal állíthatta azt, hogy a koronát, amelynek magyarországi kiállításához ragaszkodtak az „amerikás” magyarok is meg tudják majd tekinteni szülőföldjükön. Nem ellentmondás azt állítani, hogy az MSZMP emigrációs politikája, ha nem is meghatározó módon, de sokban segítette, támogatta az 1977-ben meghozott amerikai döntést.

AZ ELSŐ FIGYELMEZTETÉSEK

Az egykori 56-os menekültekkel készített interjúimból kiderült, hogy a többségük nem érzett semmilyen sorsközösséget a II világháború alatt vagy után emigrált magyarsággal.¹² A forradalom megélt tapasztalatai alapján sem vállaltak egyértelmű szolidaritást az előző generációk magyar emigrációjával. Erkölcsi értelemben joggal tekintették magukat a forradalom valódi örököseinek, miközben az 1956 előtt megalkult magyar politikai emigráció különböző képviselői arra számítottak, hogy be tudják olvasztani az újonnan érkező fiatalokat és ezzel erőfölényt tudnak kialakítani más emigráns csoportokkal szemben. Reményeik nem váltak valóra.

Nem volt az Amerikai Egyesült Államokban olyan szervezet, amely képes lett volna az eltérő politikai és generációs különbségeket feloldva egyetlen egységes

¹² Rácz János: *Magyarországról jöttünk, mesterségünk címere: életrevalóak*. Budapest, VERITAS–Magyar Napló, 2017.

szervezet összekovácsolásával létrehozni egy olyan csoportosulást, amely arra ösztönözte volna az Amerikai Egyesült Állam aktuális elnökeit, hogy fel se vessék a Szent Korona átadását a Kádár rezsimnek. Ráadásul a korona-ügy nem állandóan ébren tartott kérdés volt a külföldi magyarság szervezeteiben. Javarészt akkor eszméltek, midőn valamely amerikai sajtócikk említést tett arról, hogy mégiscsak lehetséges mindaz, amit lehetetlennek gondoltak; a koronaékszerek Budapestre kerülhetnek.

1970-ben David Binder a *The New York Times*-ban publikált írása kavarta fel a kérdés állóvívét.¹³ Binder 1970. április 14-i budapesti tudósítása a lap öt nappal későbbi számának vasárnapi magazinjában jelent meg.¹⁴ A cikk felső részében egy Szent Korona ábrázolást is betördelt a szerkesztő, tehát – mindamelllett, hogy a cikk-cím szerint Binder az Egyesült Államok és Magyarország kapcsolatjavulásának függvényében értekezett a Szent Korona visszaadásáról – a hírből kiemelkedő illusztráció megerősítette, hogy mi is a publikáció legfontosabb témája.

Különös, ám véletlennek talán nem tekinthető, hogy a magyar tudósítás alatt, ahhoz képest jóval kisebb terjedelmű publikációban egy romániai tudósítás olvasható.¹⁵ Nicolae Ceaușescu kedvelt figura volt az amerikai külpolitika szemszögéből – nemzeti kommunistának tartották –, és miközben a *The New York Times* egyik zszurnalisztája idézte a Román Kommunista Párt vezetőjének gondolatát: „a nemzeti érdek és a proletár internacionalizmus nem zárja ki egymást”,¹⁶ addig pár sorral feljebb a lap budapesti zszurnalisztája a magyar és amerikai változásokat citálta.

Binder megbízható forrásokra hivatkozva állította, hogy amennyiben tovább fejlődnek az Egyesült Államok és Magyarország kapcsolatai, egyre közelebb kerülhet a korona hazatérésének napja is. Az 1969-ben Magyarországra érkezett Alfred Puhan amerikai nagykövet mozgáskorlátozását feloldották. Tizenhárom év után az amerikai diplomaták végre meglátogathattak Budapesten kívül más városokat is. Binder utalt arra is, hogy bemutatták Budapesten az Apollo–11 űrhajó által hozott holdkőzetet. A megnyitóról tájékoztatást adott a *Népszabadság* is.¹⁷ Jóllehet mindez az MSZMP napilapjának 1970. február 25-ei számának 8. oldalán a rövidhíreket tartalmazó rovatban, majdnem legutolsóként szedve és kilenc sorban jelent meg, de mégis

¹³ GLANT Tibor: *A Szent Korona amerikai kalandja és hazatérése*. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2018. 129. (a továbbiakban: GLANT, 2018.)

¹⁴ BINDER, David: U.S. and Hungary Pleased by Improving Relations. *The New York Times*, 1970. április 19. 15.

¹⁵ [Név nélkül]: Ceausescu Challenges Doctrine. *The New York Times*, 1970. április 19. 15.

¹⁶ Uo.

¹⁷ A Szent Korona és az emigráció kapcsán megjelent egy ismeretterjesztő cikkem, amelyben idéztem már egyes, a tanulmányban is felhasznált forrásokból. Lásd: RÁCZ János: Megosztott emigráció. Viták a Szent Korona hazatéréséről. *Rubicon*, 2018/7–8. 159–162. (a továbbiakban: RÁCZ, 2018.)

bekerülhetett a sajtótermékbe. Sőt a kőzetet a Magyar Nemzeti Múzeum kupolacsarnokában mutatták be,¹⁸ ott ahol 1978-tól a nagyközönség majd a Szent Koronát is megtekinthette.

Binder komoly gazdasági kapcsolatokat is felsorolt két ország között. A Tungssrammallyal kötött együttműködés vagy a Hilton Szálló Budapesten mind azt erősítették, hogy Washington és a magyar főváros viszonya már sokkal jobb annál, mint 1956 után, s mindezek mindkét fél érdekei szerint történik.¹⁹

Binder publikációja mégis olyan vihart kavart, amely komoly hullámokat vetett az amerikai magyar emigrációban. Nem is gondolták volna, hogy Richard Milhous Nixon elnök és Henry Kissinger ilyesmire vetemedne. A Szebedinszky Jenő által szerkesztett *Magyarság*, már 1970 áprilisában reagált az addig lehetetlennek gondolt tervre. Szebedinszky egyébként, a lap szerkesztőjeként 1945 tavaszán hagyta el Magyarországot, ahol a *8 órai Újság* munkatársa volt.

Az 1970. április 24-én megjelent cikk felhívása is felkavaró volt: „Pesti kommunisták figyelmébe: Hazamegy a Szent Korona!”²⁰ Szebedinszky lapja nem látott amerikai kormányzati kezdeményezést Binder cikke mögött. Naivságát aláhúzzák a publikációjának alábbi sorai is: „A MAGYARSÁG New York-i tudósítója telefonon hívta fel figyelmünket arra, hogy a NY Timesben Dávid Brúdernek [sic!], a lap budapesti tudósítójának a tollából egy szorgalmi dolgozata jelent meg.”²¹ A szerkesztő amellett, hogy természetesen elutasította a Korona hazaszállítását, azt is elképzelhetetlennek tartotta, hogy a befogadó nemzetében bármilyen politikai vezetés támogasson vagy kezdeményezzen egy effajta ötletet. „Annál jobban szeretjük a mi Fogadott Hazánkat, mintsem feltételeznénk, hogy akadna valaha is olyan kormány, mely ilyen becsstelenségre vállalkozna.”²²

Az újság 1970. május 1-i cikke már korántsem volt ennyire barátságos és elnéző. Szathmáry Lajos, vagy újságírói nevén Louis Szathmáry – aki 1944-ben Németországban amerikai fogságba esett, majd 1951-ben az Egyesült Államokba emigrált – egy 1590-ben készített Johann Theodor de Bry metszethez hasonlította az amerikai tervet. A zsrnaliszta szerint a képen az amerikai bennszülött gyermekek úgy labdázta a levágott emberfejekkel, ahogy a Szent Koronával az amerikai politika.²³

¹⁸ [Név nélkül]: Hírek. *Népszabadság*, 1970. február 25. 8.

¹⁹ Ld. a 14. jegyzetet.

²⁰ Szebedinszky Jenő: Pesti kommunisták figyelmébe: Hazamegy a Szent Korona! *Magyarság*, 1970. április 24. 1.

²¹ Uo.

²² Uo.

²³ Szathmáry Lajos: Ki, mivel labdázik? *Magyarság*, 1970. május 1. 1. Idézi RÁCZ, 2018. 161.

Szathmáry nem szívelte az általa csak Puhán Frédinek nevezett, az Egyesült Államokat Magyarországon képviselő új nagykövetet.

„Ez az ember, akinek vörösbe játszó rózsaszín múltja – színesítette Puhant a szerző – nem titok, nevéhez illően lágyan és puhán akarja átmasszírozni az amerikai közvéleményt a szovjet táborba.”²⁴ Szathmáry az utóbbi sorokkal arra utalt, hogy Alfred Puhán Jászi Oszkártól tanult szociológiát az Oberlin College-ban.²⁵

Glant Tibor monográfiájából ismert, hogy az *Amerikai Magyar Élet* 1970. május 12-i számának vezércikkében *Veszélyben a Szent Korona* címmel „közölt egy Nixon elnöknek címzett tiltakozó levelet” is.²⁶ Robert C. Toth a *Los Angeles Times* 1970. augusztus 19-én megjelent publikációját is elemezte Glant.²⁷ Toth a két ország kereskedelmi kapcsolatainak javulásához kötötte a Szent Korona hazatérésének ügyét.

Az amerikai emigránsok tiltakoztak, leveleket küldtek Nixonnak. S bár az elnök 1970 márciusában két alkalommal is arról tájékoztatta a Kongresszust, hogy a Korona visszaszolgáltatását tervezi, látva mind az amerikai politikusok, mind a magyar emigránsok ellenállását, végül visszalépett.²⁸

Mindszenty József is több ízben jelezte, hogy nem tartaná bölcsnek a Szent Korona visszaadását Magyarországnak. A Korona-kérdés a bíboros egész életében prioritás volt. 1974 tavaszán egy végül el nem küldött levelében is megemlítette azt. Ebben tiltakozott volna a VI. Pálnál azért, mert üresnek nyilvánította az esztergomi érsekséget.²⁹

„Ami idáig történt Esztergommal kapcsolatban, az gyakorlatilag megkönnyíti Nixon elnöknek, hogy istentelen kezekbe jutassa a Szent Koronát. Ez idáig az elnök folyamatosan megerősítette előttem, hogy továbbra is szent [tárgyhoz illő] oltalomban részesíti, ám utóbb olyan nyilatkozatokat tett a tömegkommunikációban, amelyek engem nyugtalansággal töltenek el.”³⁰

Ez utóbbi azt jelentette, hogy bár Nixon ígéretet tett Mindszentynek a korona Egyesült Államokban tartásáról, de a magyar egyházfő soha nem volt meggyőződve arról, hogy ezt az ígéretet az elnök minden esetben kötelezőnek érzi. Mindszenty 1975-ben bekövetkezett halálával a magyar emigráció elvesztette a Korona hazatérése előtt „emelt gát” utolsó, nagyformátumú védelmezőjét.

²⁴ Uo.

²⁵ BORHI László: *Dealing with Dictators-The United States, Hungary, and East Central Europe, 1942–1989*. Bloomington, Indiana University Press, 2016. 218.

²⁶ GLANT, 2018. 130.

²⁷ Uo.

²⁸ Uo. 131.

²⁹ SOMORJAI Ádám OSB–ZINNET Tibor: *A Szabadság térről Washingtonon át a Vatikánba – és vissza*. Budapest, VERITAS–Magyar Napló, 2016. 665.

³⁰ Uo. 667.

1970-ben nyilvánvaló válhatott volna mindenkinek, az Egyesült Államokban élő magyaroknak különösképpen, hogy szükséges az állandó „ébredés”, mert különben megtörténhet az, amit senki sem vett igazán komolyan.

Paul Scott amerikai újságíró 1971 novemberében megjelent publikációját egyszerre hetven lap is közölte.³¹ A *Katolikus Magyarok Vasárnapja*, amely az Ohio állambeli Youngstownban jelent meg 1971. december 12-én, magyar fordításban közölte Scott cikkét.³² Ez a cikk az utolsó csepp volt a pohárban. A lap 1971. november 28-án Stirling György zsrnaliszta publikációját közölte. Stirling viszonylag későn 1970-ben hagyta el Magyarországot és telepedett le az Amerikai Egyesült Államokban. Következtetése szerint a magyar emigrációnak résen kell lennie, mert veszélybe van a Szent Korona. Hiszen miközben úgy tűnt, hogy a Magyar Szabadságharcos Szövetség sikerrel küzdött és küzd azért, hogy a koronaékszerek az Egyesült Államokban maradjanak, addig Scott állításai szerint a State Department azon dolgozik, hogy tárgyalások eredményeképpen visszajuttassák Magyarországra. Mindezek mögött Henry Kissingert sejtette Scott. „Kissinger tervei szerint a Szent Koronának előbb kell visszatérnie Magyarországra, mint Nixon Moszkvába látogatna. A Korona visszaadása már karácsony táján megtörténhetik, amennyiben Washington és Budapest közt gazdasági természetű kérdésekben megegyezés születik. Scott szerint a Korona hazatérése nyilvános elismerése lenne Moszkva felé annak, hogy »az USA kormánya teljes mértékben elismeri a kommunista uralmat Magyarországon és a többi kelet-európai rabnemzet esetében.«”³³

A magyar származású zsrnaliszta idézte Formoza érsekét, Yupin kardinálist is. A kardinális szavaira alapozva a magyar emigránsok és különösen a Szabadságharcos Szövetség azt kommunikálta, hogy a Szent Korona hazatérésnek ügye nem csupán a magyar rezsím és a washingtoni adminisztráció, hanem a rab nemzetek, a szovjet megszállásban sínylődő kelet-közép-európai népek ügye is. A magyar koronázási ékszerek – a visszaadást ellenzőinek szemében – szimbólumává váltak kelet-közép-európai szovjet megszállás elutasításának és a szabadságnak.

Az 1971. december 12-i *Katolikus Magyarok Vasárnapja* ugyanazon az oldalon, ahol hírt adott Scott publikációjáról, beszámolt a Perlaki Mária kezdeményezte akcióról. Perlaki vezetésével clevelandi magyar egyetemista diákok amerikai egyetemista társaikat is csatlakozásra buzdítva petíciót írtak Nixon elnöknek, tiltakozásul

³¹ GLANT, 2018. 132.

³² RÁCZ, 2018. 161.

³³ STIRLING György: Tények és események a magyar Szent Koronával kapcsolatban. *Katolikus Magyarok Vasárnapja*. 1971. november 8.

a Szent Korona tervezett hazatérése miatt. A cikk állításai szerint harmincezer diák jelezte a nemtetszését a washingtoni adminisztrációnak.³⁴

1971-re mind az elnöknek, mind a magyar emigrációnak egyértelművé vált, hogy előbb vagy utóbb ismét szembe kerülnek egymással a kérdésben. A magyar emigráció egy része azt gondolta, ha esetleg valamely elnök mégis visszaadná a koronát, akkor majd az 1970-es vagy '71-es, hasonló akciókkal meg lehet azt akadályozni.

1975-ben Charles Wilson texasi képviselő több társával határozati javaslatot terjesztett be a Kongresszusba, azzal a céllal, hogy a Szent Koronát adják át Magyarországnak. Az Amerikai Magyar Szövetség [AMSz] országos elnöke, Dr. Béky Zoltán püspök rövid emlékiratban fordult tiltakozásul Nicolas G. Andrewshoz, a State Department kelet-európai osztályának igazgatójához. „Kifejezésre jutotta az AMSz véleményét, hogy a Szent Korona a magyar állam és alkotmányosság szimbóluma, nem csupán egy történelmi ereklye. [...] Kérte a külügyminisztériumot, hogy a félrevezetett képviselők ellenére is tartsa fel korábbi álláspontját, hogy a Szent Koronát, amíg hatalmas változások nem történnek Magyarországon, ki ne adja.”³⁵ Andrews igyekezett megnyugtatni az AMSz vezetőjét, hogy ez csak egy határozati javaslat volt, és természetesen figyelembe fogják venni a magyar emigránsok véleményét.³⁶

MIT KEZDJEN A MAGYAR EMIGRÁCIÓVAL WASHINGTON?

Carter elnök tisztában volt azzal, hogy 1970-ből és 1971-ből kiindulva arra számíthat, hogy amennyiben vissza akarják juttatni a Koronát Magyarországnak, ez a magyar emigránsok ellenállását váltja ki.

Az 1933-ban Budapesten született, magyar származású Stephen Frank Dachi 1973-ban tanácsadóként érkezett diplomáciai szolgálatra az Amerikai Egyesült Államok budapesti nagykövetségre. Egy magyarul anyanyelvi szinten beszélő diplomata érkezése is megerősítette, hogy az USA erősíteni kívánja a kapcsolatait Magyarországgal. Dachi értékelése szerint: a Kádár vezette magyar politikai elit számára kulcskérdés volt, hogy visszakapják a koronát. Nélkülözhetetlen feltételnek vélték ahhoz, hogy úgy érezzék, a magyar politikai rendszer legitim az Egyesült Államok

³⁴ RÁCZ, 2018. 161.

³⁵ ÁBTL, 3. 2. 5. O–8–2001/192. 7. Az Amerikai Magyar Szövetség tiltakozott a külügyminisztériumban. 7.

³⁶ Uo.

megítélése szerint.³⁷ Ám miközben amíg ezt a State Department az utolsó lépésnek tartotta, a Legnagyobb Kereskedelmi Kedvezmény [MFN] megadásával együtt, addig Kádár és társai az elsőnek tekintették. Dachi szerint a State Department a Korona és az MNF ügyét összekötötte volna a Magyarország által szavatolt nagyobb emberi, illetve az emigráció területén biztosított szélesebb szabadságjogokkal.³⁸

A magyar származású amerikai diplomata úgy vélte, hogy amerikai szempontból a magyar emigráció az Egyesült Államokban élő kubaiakhoz hasonló, bár nem tartotta olyan kellemetlennek őket, mint az utóbbiakat, mivel a magyarok csak a Szent Koronára próbálták összpontosítani erőiket.³⁹ S bár 1977 végétől tiltakoztak Carter döntése ellen, „hangjuk fokozatosan elhalt” ezt követően pedig már nem is játszottak lényeges szerepet a magyar ügyekben, miközben a kubai emigránsok 1961-től folyamatosan igyekeztek meghatározni az Egyesült Államok kubai törekvéseit.⁴⁰

A State Department mindenesetre tisztában volt azzal, hogy a döntés során szükséges az egyházak támogatása. Arra számítottak, hogy a magyar politika partner lesz abban, hogy a magyar egyházfők különböző levelekben kérjék: az amerikai politikai támogassa a klenódiumok visszaadásának tervét. A cél az lett volna, hogy az amerikai diplomácia felmérje találhatnak-e egyházi vonalon támogatást a magyar emigráció várható tiltakozásával szemben.

Ebben az ügyben Dachi többször is egyeztetett a magyar diplomáciával. Robert C. Mudd, az amerikai nagykövetség ügyvivője Dachival közösen látogatta meg 1977 februárjában Miklós Imrét, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökét. A találkozóról Miklós 1977. február 15-én kelt levelében értesítette Puja Frigyes külügyminisztert. „Véleménye szerint a magyar egyházi vezetők – katolikusok és protestánsok – egyaránt felhasználhatnák az amerikai egyházi körökkel kiépített kapcsolataikat, olyan kedvező légkör megteremtésére az USA-ban, amely elősegítené a korona visszaadását. Megemlítette, az Egyesült Államokban élő magyar emigráció jelentős része a korona visszaadását ellenzi. Az ügyvivő teljes nyíltsággal kérte, hogy a magyar egyházak vezetői a hivatalos amerikai egyházi vezetőkön keresztül nyújtsanak segítséget ahhoz, hogy az Egyesült Államok kormánya a magyar korona visszaadására vonatkozó döntésénél az amerikai egyházak támogatására számíthasson.”⁴¹

³⁷ Interjú Stephen Frank Dachival In: Association for Diplomatic Studies & Training <https://www.adst.org/OH%20TOCs/Dachi,%20Stephen%20F.toc.pdf> 28. oldal (letöltve 2018. november 18.)

³⁸ Uo.

³⁹ Uo. 41.

⁴⁰ RÁCZ, 2018. 161.

⁴¹ MNL OL, USA, TÜK USA, TÜK XIX-J-1-j 19d. S.F. Dachi és Robert C. Mudd USA budapesti ügyvivőjének látogatása. Miklós Imre levele Puja Frigyesnek, 1977. február 15.

Az Állami Egyházügyi Hivatal és a magyar diplomácia, illetve a magyar politikai vezetés kizárta, hogy a Szent Korona visszaszolgáltatását egyházi vonalon hajtsák végre. Még akkor sem, ha a magyar egyházakat az Egyesült Államok Külügyminisztériuma közvetve, a magyar emigráció várható tiltakozásának kármentésére, csillapítására akarta felhasználni.

Az ügy pedig sürgős lett volna, különösen a döntés előtt álló Carter elnöknek, mert alig iktatták be hivatalába 1977-ben, amikor egy magyar emigráns szervezet – a Volt Magyar Politikai Foglyok Szövetsége – országos elnöke, Helcz Tibor máris állásfoglalást várt tőle a Szent Korona ügyében. Carter nevében a State Department kelet-európai osztályának igazgatója, Nicolas G. Andrews válaszolt Helcz 1977. január 20-én kelt levelére. A *Katolikus Magyarok Vasárnapjának* március 13-i számában a következőket olvashatták a magyar emigránsok:

„Elismerjük, hogy Szent István koronája történelmi ereklye, amelynek jelentősége szimbolikus és alkotmányos a magyar nemzet életében, és az a magyar nép tulajdona. A magyar kormány többször kérte visszaküldését. Jelenleg nincs szándékunkban a Szent Koronát visszaadni. Az amerikai kormány álláspontja, hogy addig nem foglalkozik a kérdés újrevizsgálásával, amíg nincs javulás a két ország viszonyában. Nem kapcsoljuk össze a Szent Korona kiadását, más különleges kérdéssel az amerikai–magyar kapcsolatok terén. Az amerikai kormány tudja, hogy a szerte a világban élő magyarok nagy megbecsülést éreznek a Szent Korona iránt. Ezt a tényezőt világosan, valamint Magyarország és Amerika közötti kapcsolat javulását kell figyelembe venni, akármilyen jövőbeli határozatnál a Szent Korona státusa kérdésében.”⁴²

A cikk riadalmat keltett a magyar külügyminisztériumban, és azonnal üzenetet küldtek a washingtoni magyar nagykövetségnek, hogy kérdéseket intézzenek a levél megfogalmazójához. A magyar diplomáciának még azt sem sikerült megértenie, hogy Carternek óvatosan kell vagy kellene eljárnia a kérdésben, hogy a legkevesebb kára származzon a magyar emigráns szervezetek várható tiltakozása miatt, hiszen a Helcz Tibor állásfoglalást kérő levelére pusztán mellébeszéléssel válaszolt a State Department.

1977 nyarán azonban kiderült, hogy Carter nem fogja magát zavartatni a magyar emigrációtól sem. Magyarország kölni nagykövetsége örömmel számolt be a Helmut Schmidt nyugatnémet kancellár és Carter találkozásán elhangzottakról. Carter elmondta Schmidt kancellárnak: „[...] a magyarok régi kívánsága, hogy az USA-ban lévő magyar királyi koronát visszakapják. Carter tájékoztatta Schmidtet, hogy ennek bizonyos belpolitikai nehézségei is vannak, de ő a maga részéről elhatározta, hogy az

⁴² [Név nélkül] Carter nem adja ki a Szent Koronát. *Katolikus Magyarok Vasárnapja*, 1977. március 13. 3.

ottani magyar emigráció és egyéb ezekkel szimpatizáns körök minden erőfeszítése ellenére a királyi koronát visszaadják Magyarországnak.²⁴³

Az elnök tehát elhatározta magát, annak ellenére, hogy nem sok segítséget nyújtott a magyar fél, legalább egyházi vonalon az emigráció meggyőzésében.

VITA ÉS TILTAKOZÁS

Az 1977. november 4-én nyilvánosságra került elnöki bejelentés hatalmas felzúdulást okozott. Már önmagában a november 4-i dátum is alaposan borzolta a magyar emigránsok kedélyeit. Nem véletlenül, hiszen az 1956. november 4-i dátum a forradalom bukása, sokaknak a meneküléssel, hazájuk kényszerű elhagyásával volt egyenlő, és pont ennek az eseménynek a 21. évfordulóján kellett szembenézniük a Korona visszaadásával is.

Nem véletlen, hogy a *Katolikus Magyarok Vasárnapja* az alábbi megjegyzést fűzte az elnök döntéséhez: „Céljainkat, törekvéseinket, lelkes harcunkat egy legyintéssel elintézte James Carter úr, az emberi jogok kimagasló harcosa, az igazság bajnoka. November 4-én, az 1956-os szabadságharc vérbefojtásának 21. évfordulóján, a hírközlő irodák világgá röpitették ennek a nagyszerű képességű embernek, ennek a csodálatos békeharcosnak, a kommunizmus ellenségének, az elnyomott népek utolsó mentsvárának döntését: a koronát megkapja a diktatúra.”²⁴⁴

Ennek ellenére Glant Tibor kutatásaiból tudjuk, hogy az elnök nemzetbiztonsági tanácsadója, Zbigniew Kazimierz Brzezinski Deák István professzort kérte föl egy összefoglaló készítésére a Szent Korona-kérdés kapcsán. A professzor egy kicsi, de hangos csoportnak nevezte a magyar emigráción belül azokat, akik tiltakozni fognak. Ráadásul Deák professzor összeállított egy olyan listát, amelyen a kilenc legbefolyásosabb magyar emigráns neve is szerepelt, közöttük Király Béla és Nagy Ferenc is megtalálhatók voltak.⁴⁵

Az 1977. november 9-i kongresszusi meghallgatás során a magyar emigránsok közül éppen Király Béla tábornok és Nagy Ferenc egykori magyar miniszterelnök támogatta Carter elnök döntését. Az emigráció megosztottsága nyilvánvalóbb lett, mind eddig bármikor.

⁴³ MNL OL, USA, TÜK USA TÜK XIX-J-1-j 19d. Kölni magyar követség jelentése, 1977. július 25.

⁴⁴ [Név nélkül]: Lapzártakor jelentik: Carter kiadja a Szent Koronát. Amerika elnöke méltón ünnepli az Októberi Szocialista Forradalom hatvanadik évfordulóját. 1977. november 13. 1. Idézi: RÁCZ, 2018. 161.

⁴⁵ GLANT, 2018. 187–189.

Nem véletlen, hogy a kanadai magyar „kék újságban” publikáló Kovács Imre és Frey András sem értett egyet egymással. Kovács Imre, aki 1947-ben menekült el Magyarországról, úgy vélte, hogy „Amerikának nincs joga visszatartani a Szent Koronát; se politikailag, se erkölcsileg. [...] Ha a Szent Korona úgy tér vissza Magyarországra [...] mint történelmi örökségünk, és az európaiságunk nagy biztosítéka, akkor az üzenet félreérthetetlen: a magyar nép nincs elfelejtve. A Szent Korona nagy mementő, hogy jogaitól a magyar nép nem fosztható meg, ami a kommunisták kezét is reméljük lefoglalja”⁴⁶

Ugyanekkor Frey András, aki New Yorkból küldött tudósításokat a lap számára, „szégyentől égő arccal” közölte, hogy „Moszkva pesti helytartóinak ez az első nagy külpolitikai győzelme”. Frey a Korona elvesztésének a fő okát a magyar emigráció megosztottságában látta.

Különösen a Pogány András vezette Magyar Szabadságharcos Szövetség és az Amerikai Magyar Szövetség ellenezte Carter elnök döntését. 1977. novemberben több tiltakozást is szerveztek, ám ezek eredménytelenek maradtak. 1977. december 26-án még egy autós felvonulást is végrehajtottak, amelynek a végállomása Philadelphia volt.⁴⁷ Mindent megtettek a tiltakozások sikerességéért, az 1977. november 29-i washingtoni tiltakozó felvonulást, még a *The New York Times*-ban is fizetett hirdetésben „reklámozták”, és kérték az Egyesült Államok nem magyar származású polgárait, hogy csatlakozzanak a demonstrációhoz.⁴⁸

Összefogás helyett azonban csak arra maradt lehetőség, hogy újabb vitatkozásokkal bizonyítsák: az amerikai magyar emigráció csak addig érezhette „biztonságban” amerikai földön Szent István fejékét, ameddig az a washingtoni adminisztrációnak is érdekében állt.

Egy nappal azután, hogy a koronázási ékszerek megérkeztek Budapestre, Pogány András egy újabb publikációban taglalta a helyzet elfogadhatatlanságát. A *Magyar Élet* című lapban közölt írásában elutasította az általa kis magyar útnak nevezett megalkuvást.⁴⁹ Azt a megalkuvást, amelyet Pogány szemében az olyan emigránsok képviseltek, mint Kovács Imre vagy Király Béla, akiknek a túlélés volt a fontos. Előbbi személlyel Pogány már 1974-ben is vitába bonyolódott, amikor az *Új Európa* folyóirat július–augusztusi számában reagált Kovács márciusi cikkére. Pogány sze-

⁴⁶ MNL OL, XIX-J-1-j, 1978/22 d. A koronaékszerek ügye. Ottawa (Németh József nagykövet). Jelentés: A korona visszaszolgáltatása a kanadai és az emigrációs magyar sajtóban. 1978. január 3.

⁴⁷ GLANT, 2018.

⁴⁸ [Név nélkül]: Should our country surrender Hungary's symbol of freedom to a Communist government? *The New York Times*, 1977. november 23.

⁴⁹ POGÁNY András: Magyar Újév 1978-ban. *Magyar Élet*, 1978. január 7. Ld. ÁBTL, 3. 2. 5. O–8–2001/235. 1972–1978. Pogány Andrással kapcsolatos iratok. 19.

rint Kovács felkérérdzkedett Kádár-szekerére, s miért is ne tehetne volna, ha már ezt megtette Kissinger, Nixon és Vatikán. Kovács különösen az új magyar gazdasági irányítást méltatta.⁵⁰

Pogány 1978-ban a szent istváni nagy magyar út követőjének vallotta magát, amely magyar és keresztény, de nem származási és vérségi alapon. Éppen ezért a részei lehetnek svábok, szászok, szlovákok, horvátok, zsidók. „Ez a szent istváni szellem, amit a Szent Korona oly kifejezően jelképez és az egyetlen út melyen még egyszer összeállhat a Duna–Tisza partján az a történelmi mozaik, amely ezerszáz éven keresztül Magyarországot jelentette.”⁵¹

Az 1956-os menekült Pogány 1977 végén egy még nagyobb vitába keveredett, amikor egy New York-i rádióműsorban, ahol egyébként kelet-európai emigránsok beszélhettek, megtámadta Veress Bulcsú politológust, aki az 1970-es évek elején érkezett az Egyesült Államokba, és 1976-ban a New York-i Columbia Egyetemen politikatudományból és nemzetközi kapcsolatokból doktorált. Pogány személyeskedéstől sem mentes módon kritizálta Veress Szent Koronával kapcsolatos előadását. A politológust egy ismeretlen, hazug és inkompetens embernek bélyegezte.⁵² Tanulmányairól csak annyit jegyzett meg, hogy mit is tanulhatott Rákosi és Kádár iskoláiban, holott Veress Bulcsú gimnazista diákként rész vett a forradalomban és ezért nyolc hónapot töltött börtönben. S ugyan később beiratkozott az ELTE jogi karára, de 1965-ben az állambiztonság megpróbálta kierőszakolni az egyetem vezetésétől az eltávolítását. Igaz az egyetem ellenállt a keresetlen pressziónak.

Pogány citálta Veress állítólagos gondolatait. „Szemtelenül lefitymálta és lebecsmérelte az említett ankéton megjelent, nálánál sokkal idősebb magyar vezetőket, nem tudván, hogy egyikük jelen volt az előadóteremben és saját magát állította be, mint minden értelem, és politika egyedüli hordozóját. Végül azzal zárta be, hogy az oroszok nem fogják bántani a Szent Koronát, s ha mégis elvinnék azt bizonyára csak akkor teszik majd, ha Magyarországról kitakarodnak, és ebben az esetben vigyék, ő nem fogja sajnálni egyáltalán.”⁵³ És ha ez még nem lett volna elegendő, Pogány beszélgetőtársa, a szintén 56-os menekült Lovas György a műsorban burkoltan a CIA ügynökének nevezte Veressét.

Donald J. Lewis, a rádióadó tulajdonosa 1977. december 3-án lehetőséget biztosított Veressnek, hogy válaszoljon a vádakra. A politológus totalitárius elmének nevezte Pogányt, akit Hitlerhez és Péter Gáborhoz hasonlított.⁵⁴ Azt állította, hogy

⁵⁰ Uo. 15–17. POGÁNY András: Válasz Kovács Imrének. Új Európa, 1974. július–augusztus.

⁵¹ Uo. 19. POGÁNY András: Magyar Újév 1978-ban. *Magyar Élet*, 1978. január 7.

⁵² Uo. WHBI – FM, New York-i rádiós vita. 21.

⁵³ Uo.

⁵⁴ Uo. 25.

egyáltalán nem foglalt állást a Szent Korona hazatérést illetően, egy másik újságíró éppen ezért szidta. „A Szent Koronáról ez úgy kapcsán – tette hozzá – csak annyit, hogy a legtragikusabb és méltánytalanabb dolog, ami történhet, az nem esetleges hazaküldése, hanem az, hogy ürügyül szolgáljon azoknak, akik magyart a magyar ellen igyekeznek uszítani, akik a magyar egység e szimbólumát vádaskodásra, átkozódásra igyekeznek felhasználni.”⁵⁵

Lewis az eldurvult vita hatására úgy döntött, megszünteti rádiója magyar adását. A New York-i magyar konzul nagy örömmel értesítette Lovas György Szabadságharcos adójának végzetéről a budapesti központot. „A »koronavita« kapcsán az ún. „szabadságharcosok” adója meg is szűnt (Lóvy-Lovas György adója). Az történt ugyanis, hogy a korona ügyében is pozitívan nyilatkozó Veress Bulcsút nyílt adásban kommunista ügynöknek nevezték, akit a CIA figyel, és napok kérdése, hogy letartóztassák. Veress feljelentést tett, magyarázatot kért a CIA-tól, melynek eredménye a rádióadó megszüntetése lett.”⁵⁶

A korona visszaadását ellenzők táborának célpontjai Király Béla, Nagy Ferenc, és az AMSz külügyi bizottságának 1977 szeptemberében lemondott elnöke, Eszenyi László lett. Utóbbi katonatisztként esett a II. világháború végén amerikai hadifogságba, és ezt követően emigrált az Egyesült Államokba, és Pogány András tevékenysége – egy 1977. november 13-án írt cikke – miatt ragadt tollat, a *Magyar Élet* főszerkesztőjét kérve, hogy utasítsa vissza Pogány vádjait. Tiltakozott, mert Pogány szerint ő is támogatta volna a Szent Korona visszaadását. 1977 szeptemberében mondott le az AMSz külügyi bizottságának vezetéséről, tehát annak semmi köze nem lehetett ahhoz, hogy a szervezet nem értett egyet a Korona visszajuttatásának szándékával. Ráadásul éppen ő volt az, aki „a korona kiadásának első hírére” harmadmagával szerkesztette és aláírta „a tiltakozó táviratot az Egyesült Államok elnökének és alelnökének”.⁵⁷ Sőt ő volt az is, aki Pásztor László, az AMSz igazgatósági elnökének megfogalmazta azt a tiltakozó nyilatkozatot, amelyet a kongresszusi meghallgatáson felolvasott. Ellenben azzal sem értett egyet, hogy Carter elnököt állítsák be egyedüli felelősnek a történetekért, hiszen az úgy már korábban, Kissinger és Nixon politikájával kezdődött el.⁵⁸

A *Katolikus Magyarok Vasárnapjában* is jelentek meg olyan cikkek, amelyekben Veress Bulcsút, Király Bélát, Nagy Ferencet rágalmazták a Szent Korona miatt.

⁵⁵ Uo. 27

⁵⁶ MNL OL, XIX-J-1-j, 1978/22 d. A koronaékszerek ügye. A koronaékszerek átadásának visszhangja 1978. február 14 /Kasnyik András főkonzul/

⁵⁷ ÁBTL, 3.2.5 O–8–2001/162. Eszenyi László levele László András főszerkesztőnek. 1977. december 9. 2.

⁵⁸ Uo. 3.

Egy 1977. december 11-i cikk miatt ezúttal Lipták G. Béla egykori 56-os budapesti műegyetemista, majd menekült fejtette ki véleményét. 1977. december 30-án az alábbi sorokat írta Főtisztelendő Dengl Miklós főszerkesztőnek: „Egy Csikmenasági álnév mögé bújt, gyáva, aljas és hazug ember írására célzok, mely december 11-én jelent meg lapjukban. Sírni való, hogy ilyen megeshet. A becsületükben megsértettek személyek közül kettő nagyra becsült jó barátom. [...] Azok közül valók kiknek tolla alól végre magyarbarát könyvek kerülnek a könyvtárak polcaira, ők az emigráció történetében először amerikai fórumokon, amerikai módszerekkel és eredményesen szolgálják a magyarságot, s végül ők azok közül valók, kik nem fognak védekezni, mert elvből ellenzik, hogy kevés sajtótermékünk lapjait a személyeskedő marakodás töltsse meg. Nem, ők tudják, hogy »Nekünk fogcsikorgatva is szeretnünk kell egymást.« E két nagyra becsült barátom Király Béla és Veress Bulcsú.”⁵⁹

Dengl Főtisztelendő válaszában megjegyezte, hogy minden rágalmat nem engedett megjelenni Király Bélával kapcsolatban, mert az már neki is sok volt. Ám nem értett egyet a Szent Koronával kapcsolatos álláspontjában, ezért ezen véleményeknek, állásfoglalásoknak teret engedett. Veress Bulcsú kérésére már közölték a cikkekre írt válaszát, de ha korlátoznák ellenérzéseiket az ügy kapcsán, akkor a kommunistákat se bírálhatnák tovább.⁶⁰

A Szent Korona-ügy csupán tovább mélyítette amerikai magyar emigránsok közötti ellentéteket, mindenki sebet adott és kapott, miközben nem sikerült semmilyen kompromisszumos megoldást találni. Dachinak igaza volt, amikor azt állította, hogy a Szent Korona-kérdés után az Egyesült Államok magyarjai 1978 után már nem játszottak komolyabb politika szerepet.

⁵⁹ ÁBTL, 3.2.5 O–8–2001/162. Lipták G. Béla levele 1977. december 30. 8.

⁶⁰ ÁBTL, 3.2.5 O–8–2001/162. Főtisztelendő Dengl Miklós válaszelevele 1978. január 11. 8.

